

„Csak rokonszenvvel kísérhetjük ezeket a törekvéseket — jegyzi meg Montagne —, kérdés azonban, vajon meg tudnak-e majd birkózni az olyan kemény munkával, amilyenhez a nyugati kereszténységnek is hosszú négy századra volt szüksége, s meg tudnak-e birkózni anélkül, hogy gondolkodói elveszítsék azt a hitet, amely még lelkesíti őket.“ Ugyanilyen vagy ennél is fogasabb kérdés, hogy fel tudja-e

majd eleveníteni és bele tudja-e vinni az izlám a művelt és modern formákba is azt a mélyebb lelkiiséget, amellyel egykor dicsekedhett. Bizonyos, hogy teológusai ebben az irányban is buzgón fáradoznak. Nemrégiben például Párisba látogatott Törökországból egy mohamedán küldöttség, hogy közvetlenül tájékozódjék a franciaországi katolikus papnevelés menetéről és módszereiről.

A KIS ÚT

Allandóan kísért egy gondolat, amely — attól tartok — nem egészen (vagy egyáltalán nem) keresztény. Tapasztalataim azt látszanak bizonyítani, hogy vannak „szerencsés“ és „szerencsétlen“ emberek. Vagyis vannak, akiket üldöz a „sors“, és ezzel szemben vannak olyanok, akiknek minden sikerül az életben.

Én az utóbbiak közé tartozom. Kisgyerek korom óta csak jót kaptam az élettől. Boldog családi körülményeket, eléggé szerencsés adottságokat, hivatást, amely betölti életemet. Ami a külső körülményeket illeti, nincsenek nagy igényeim, ami van, azzal mindig meg vagyok elégedve, — de ez a beállás is csak egyike a szerencsés adottságoknak.

Viszont rokonaim közül nem egyet fátumszerűen üldöz a „sors“. Mindig baj éri őket, akármilyen fognak és sohasem érik el azt, amire vágnak.

Szabad-e hinni az ilyen törvényszerűségben? Mi lehet az okuk keresztény szemmel nézve? Szabad-e hinned saját szerencsémben? És ha nem szabad, hogyan győzzem le ezt a kísértést, mikor legbensőbb öntudatom ugyanúgy bizonyítja, mint legszemélyesebb tapasztalataim?

Ritka élvezet volt derűs levelének olvasása, mert az emberek általában annyira be vannak állítva az önsajnálatra, hogy még akkor is panaszkodnak, amikor nyilvánvalóan jó dolguk van. És válaszolni erre a levélre, az is ritka élvezet, mert kiérzi az ember belőle, hogy nem lesz falrahányt borsó és pusztaiban kiáltó szó az, amit felel.

Tehát!

Igen, úgy látszik, valóban vannak szerencsés és vannak balsorsú emberek, csakúgy, mint vannak

kisnövésűek és nagy természetűek, szőkék és barnák, széphangúak és kappantorkúak. Es nincs kitől megkérdeznem, miért lettem én, vagy testvérem, gyermekeim ilyen és nem olyan!

Nem felelet, hogy a legtöbb ember maga rontja el életét (mégpedig oly elszántan, hogy kötéllel sem lehet visszatartani azoktól a balgaságoktól, amelyeket kitervezett magának). Nem felelet, mert hiszen nyilvánvaló, hogy az ember „szerencséje“ két tényező együttműkö-

déséből származik. E kettő közül csak az egyik az emberi cselekvés, a másik valami külső hatalom. Mi keresztények tudjuk, hogy az a külső hatalom az Úr Isten! Sőt az is, amit „emberi cselekvésnek“ mondunk, az is az Úr Istentől származik. Mert hogy ki — hogyan cselekszik, az is jórészt attól függ, hogy milyen adottságokkal született és milyen nevelést kapott — vagyis ugyancsak rajta kívülálló indításoktól.

Zrinyi, a költő, kinek egyik élet-tapasztalati axiómája ez volt: „Sors bona, nihil aliud“ (jó szerencse — egyéb semmi), írt egy hosszabb „discurenst“ a szerencséről, amelyet „végzet“ és a szabad akarat együttműködését a szerencse kérdésében így foglalja össze: „Az a hatalom, akiről szólunk, maga az Isten, amennyiben mind mi akaratunkban, mind mi cselekvésünkben a *maga* végére viszi a dolgokat. Az Isten megengedi ugyan, hogy törődjünk, fáradjunk az világra állapoton, de *Ő azt a véget hozza ki, akit Ő akar.*“

Majd úgy folytatja, hogy az Isten az, aki a kérdéshez — amely még a mi kezünkben van — hozzátesszi az alkalmakat, utakat, könnyítéseket, akadályokat, szóval hatalmas isteni karját közbeteszi „az mi dolgaink véghezvitelére“.

De ha így végeredményben Isten az, aki adja a jóserencsét, de ő adja a balsorsot is — hogyan fér ez össze Isten igazságosságával?

Számoljunk le mindenekelőtt azal a ténnyel, hogy Isten isteni perspektívában alkot, mi emberek pedig emberi perspektívában látunk. Olyanféle ez, mint ahogyan a gyermek szemében nagy az a közvetlenül előtte emelkedő kis domb, amely eltakarja előle a távolba belesimuló Grossglocknert. Ő nem hisz a felnőttek mondásában, hisz saját szemével látja, hogy nagyobb a domb, hiszen az takarja el a Grossglocknert.

Így mi is nagyoknak látjuk a közelebbi bajokat, nehézségeket, sikertelenségeket, hiányokat, félreértettségeket, mellőzéseket, holott ezek értékes, sőt nélkülözhetetlen pörölycsapások, kalapácsütések, vésések, reszelések, rászaporítások, csiszolások valaki lelki-szobrának kialakításához. Hány ember lett erős akaratúvá, határozottá, gyorsá, leleményessé, megfontoltá, vagy szeliddé, tapintatossá, megértővé, türelmossé, készségessé, alkalmazkodóvá, stb. stb. — vé azért, mert egy csomó hiánnyal született és most — tudat alatt — ezeket kompenzálja igen értékes módon. Míg más, akinek eleve megvolt minden jó adottsága, sohasem erőlteti magát s így lassan elernyed, elporosodik, elszuvasodik benne minden. De ez még csak a természetes szempont, holott mi, hívő emberek, az élet súlypontját a túlvilágra tesszük és tudjuk, hogy az eredmények elbírálásánál döntő szempont lesz, hogy ki milyen fölkészültséggel indított neki az életnek. Isten száz százezrek teljesítményt kíván: aki tíz talentumot kapott, annak tízet kellett kitermelnie, aki ötöt, attól csak ötöt kívánt meg. Akit pedig — bizonyos természeti törvények következményeképpen hiányosságokkal indított el az életbe, azt módjában van kárpótolni az örökévalóságban.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a mennyország az elszerecsétlenült emberek számára van fenntartva. Az Úr Isten beavatkozása az emberi történésekbe „nem a csoda országából való“ — írja Zrinyi, — „hanem az emberi természet törvényén és a szabad emberi cselekvésen keresztül történik... Mikor osztán választ valakit, hogy ez világnak vétkeiért *dáltala* megrovosolja, vagy valamely ország nyomorúságát megjobbítsa, akkor *maga* veszi annak *gondját*: akkor Ő talál neki okot és módot, hogy készséges legyen a dolgokhoz nyúlni; szívébe bátorságot, elméjébe értel-

met ad, a lelkébe erőt és töredelmességet... és kézenfogva vezeti győzelmekre és triumfusokra. *Ez szerencse és nem más.* Az Isten kezében vagyon annak üstöke, odateszti, ahová akarja. Nem akarja pedig másuvá, hanem *az, ki maga is segíti magát.*“

Igen, nagyon is lehetséges, hogy Isten — ingyenesen, meg nem érdemelten! — ad valakinek több tehetséget, kiegyensúlyozottabb idegzetet, szerencsésebb és okosabb nevelést, mint másoknak. Igen, beállít a világba az átlagon feletti típusokat, és a továbbiakban és különleges módon látszik segíteni őket, de csak mert Ő maga akar beszélni, hatni, cselekedni rajtuk keresztül. Éspedig ez a cselekvés: „ez világnak vétkeit orvosolni és valamely ország nyomorúságát megjobbítani“.

Aki tehát szerencsés adottságokat, jó idegzetet, helyes nevelést, tanulási lehetőségeket, megfelelő anyagi és társadalmi helyzetet kapott az Úr Istentől — ingyen, meg nem érdemelten —, az nem ajándékba kapta, nem felelőtlen, garázda pocskolásra. Kölcsön kapta, szolgálatra kapta, hivatás teljesítésére kapta. Vissza kell adnia és el kell számolnia róla, hogy orvosolta-e vele ez világ vétkeit, és megjobbította-e valakik nyomorúságát.“

Azért, aki okos, kutasson, — aki tanult, tanítson, — aki bátor, bátorítson, — aki erős, vállaljon terheket, — aki gazdag, alalmaznátkodjon, — aki jó idegzetű, nyugtasson meg másokat, — aki derült lelkű, derítse fel a búsongókat, aki kezét az Úr Isten kezében érzi nyugodni, az fogja meg melegen a mások hideg, kintől izzadt, reszkető kezét. Nemcsak attól szentelődik meg a kéz, ha összekulcsoljuk csendes imában, hanem attól is, ha elsimítjuk a beteg párnáján a ráncokat s ha kenyeret szelünk vele éhező testvérünknek. És a mosolygásnak is megvan a maga aszkézise! —

Hogy higgyen-e a saját szerencséjében? Feltétlenül! Istentől csak jó jöhet. Akinek van (akinek már adott) — annak adatik. És minden javára válik annak, ki az Istent szereti. Azért, ha — látszólag nem sikerült is valami, akkor sem hagyta el szerencséje, csak más jó fakad belőle — és máskor, mint ahogyan elgondolta.

Amikor pedig — azon időben — feltornyosult sötét égbolt alatt egy isteni élet nagy fiascojának keresztje a Golgotán, — akkor teljesedett be a megváltás isteni műve.

Isten kezében nincsenek elhibázások. F.